

В. С. Пономаренко

РОЛЬ ЕКОНОМІКИ ВРАЖЕНЬ У ФОРМУВАННІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Економіку вражень, яка у сучасному світі відіграє все більшу роль у соціальних, економічних та культурних процесах, характеризують з акцентом на створенні та комерціалізації емоційного досвіду, що стає одним із ключових факторів прийняття рішень у різних сферах людської діяльності. Однією зі специфічних особливостей стає те, що головна увага зосереджена не на товари чи послуги як таких, а на емоційних переживаннях, які вони викликають.

У контексті освіти та професійної орієнтації економіка вражень істотно впливає на вибір вступника щодо спеціальності підготовки та майбутньої професії. Завдяки активному застосуванню технологій маркетингу, соціальних медіа, візуалізації та інтерактивності створюються привабливі образи окремих професій і спеціальностей. Вибір спеціальності часто перестає бути раціональним рішенням, яке ґрунтується на реальних потребах ринку праці або індивідуальних здібностях вступника, і перетворюється на емоційно вмотивований процес. Це породжує зміщення акцентів у структурі підготовки фахівців, оскільки популярність певних спеціальностей може формуватися більше завдяки створенню привабливих візуально-емоційних образів, з одночасним нівелюванням акцентів на реальних проблемах, з якими будуть стикатись випускники певних спеціальностей. Маємо констатувати, що на сьогодні в Україні склалась ситуація невідповідності переліку найбільш популярних, найбільш привабливих серед вступників спеціальностей та переліку спеціальностей, фахівців за якими недостатньо на ринку праці, а також спеціальностей стратегічно важливих для розвитку країни.

Аналіз ринку праці в Україні та аналіз ринку освітніх послуг дозволив виявити наявність диспропорцій.

В Україні спостерігається дисбаланс на ринку праці, що проявляється у недостатньому забезпеченні кадрами за певними стратегічно важливими та затребуваними професіями [1]. Ці професії, попри високий попит на ринку праці як сьогодні, так і в майбутньому, не вважаються престижними серед вступників та їхніх сімей. Непопулярність таких спеціальностей серед абітурієнтів і тих, хто впливає на їхній вибір професії, створює суттєві виклики для формування кадрового потенціалу, необхідного для сталого економічного розвитку країни.

В дослідженні Пономаренка В.С., Писарчук О.В, [2] проведена кластеризація спеціальностей за рівнем їх популярності серед вступників. Результати аналізу показали суттєві відмінності в динаміці коливання рівня кількості вступників за спеціальностями різних кластерів в залежності від зміни обсягів кількості місць, навчання на яких фінансується за кошти державного бюджету. Результати аналізу довели майже нульову чутливість динаміки зміни популярності малочисельних спеціальностей до коливань обсягів державного замовлення. Це підтверджує необхідність застосування комплексу заходів впливу для підвищення популярності серед вступників малопопулярних але стратегічно важливих спеціальностей. На підставі результатів моделювання автори [2] дійшли висновку, що на вибір вступника щодо майбутньої професії в сучасних економічних умовах, суттєвий вплив чинять інші фактори, які мало пов'язані із джерелом фінансування процесу навчання.

Формування людського капіталу є однією з ключових стратегічних складових забезпечення сталого розвитку держави, адже саме якісна підготовка фахівців визначає конкурентоспроможність економіки та її здатність адаптуватися до викликів майбутнього. Структура підготовки кадрів повинна відповідати реальним потребам ринку праці та сприяти досягненню довгострокових цілей державної політики. Навіть якщо окремі спеціальності не є популярними серед молоді, держава має виконувати роль гаранта їхньої підтримки, враховуючи стратегічну важливість цих напрямів для економічного та соціального розвитку країни. Водночас, саме застосування державного

інструментарію впливу сприяє вирішенню питань інклюзії як в освітньому середовищі, так і розширює можливості включення в економічні відносини широкого кола осіб. В роботі [3] О. В. Шевчук визначає роль освіти в процесах адаптації та розвитку інклюзії, розглядаючи виклики, які постають перед суспільством та державою

З точки зору формування людського капіталу, економіка вражень [4] може як сприяти його розвитку, так і створювати виклики. З одного боку, вона має потенціал привернути увагу до сучасних, інноваційних спеціальностей, які є актуальними для економіки знань. Завдяки правильній подачі професій у контексті їхнього впливу на суспільство та можливостей для самореалізації, можна залучити талановиту молодь до тих галузей, які потребують стратегічного розвитку. З іншого боку, надмірна увага до створення іміджу професій без достатнього урахування реальної цінності спеціальності для економіки країни може призвести до дефіциту кваліфікованих кадрів у критично важливих сферах.

Некоректним стає нівелювання ролі державного впливу на формування структури людського капіталу, незважаючи на суттєві трансформації її регуляторних функцій в умовах економіки вражень. Держава має не лише забезпечувати фінансування освітніх програм і стимулювати підготовку фахівців за стратегічно важливими спеціальностями, але й створювати умови для популяризації цих напрямів серед молоді. У контексті економіки вражень акцент переноситься на інтеграцію емоційних і культурних чинників [5] у державну політику, що дозволяє підвищити привабливість професій, які відповідають довгостроковим інтересам суспільства та економіки.

Було визначено низку викликів, які постають перед системою освіти в умовах економіки вражень. Ці виклики обумовлені зміною суспільних очікувань, еволюцією мотиваційних чинників молоді та стрімким розвитком технологій, що вимагають адаптації освітніх підходів до нових реалій.

Так, молодь дедалі більше орієнтується на професії, які асоціюються із престижем, емоційним задоволенням і миттєвою вигодою, що може не

відповідати реальним потребам ринку праці. Це призводить до зміщення акцентів у виборі професій.

Активний розвиток альтернативних форм навчання, а саме платформ для самостійного здобуття знань, які пропонують короткі та практичні курси, доступність таких ресурсів, все це створює конкуренцію традиційній освіті.

Маємо констатувати виникнення часових розривів між швидкістю змін у світі та інерційністю освітніх програм. Система освіти часто не встигає реагувати на нові запити економіки та суспільства. Низка освітніх закладів, особливо тих, де переважає частка фінансування за рахунок бюджетних коштів, дуже інертно реагує на виклики зовнішнього середовища. Нагальним постає питання необхідності глибокої інтеграції цифрових технологій. Освітні програми мають адаптуватися до нових форматів навчання, що враховують персоналізовані та інтерактивні підходи, які відповідають запитам економіки вражень.

Професії, які є критично важливими для розвитку держави, можуть втрачати популярність через низьку асоціативну привабливість в суспільстві та серед молоді. Тому все більшої значущості набуває проблема популяризації стратегічно важливих спеціальностей.

Економіка вражень може створювати ілюзорну привабливість спеціальностей, яка не підкріплена реальними перспективами працевлаштування чи адекватною матеріальною базою для підготовки фахівців. Це може призвести до формування хибних очікувань у вступників, що в підсумку поглиблює проблему невідповідності між попитом і пропозицією на ринку праці. За суттю відбувається превалювання ролі іміджу над змістовною складовою певної професії чи спеціальності.

Окрім зазначених, вважаємо за доцільне виділити один зі специфічних викликів, які постають перед системою вищої освіти, а саме ризики нерационального використання ресурсів, в тому числі фінансових. Так, спрямування ресурсів на створення вражень, а не на покращення якості освіти чи модернізацію навчальної інфраструктури, дозволяє отримати лише

короткостроковий ефект, а згодом, призводить до погіршення стану системи вищої освіти. Це матиме негативний довготривалий вплив на якість людського капіталу країни, як на момент його формування, так і в майбутньому.

З точки зору формування людського капіталу, економіка вражень може як сприяти його розвитку, так і створювати виклики. З одного боку, вона має потенціал привернути увагу до сучасних, інноваційних спеціальностей, які є актуальними для економіки знань. Завдяки правильній подачі професій у контексті їхнього впливу на суспільство та можливостей для самореалізації, можна залучити талановиту молодь до тих галузей, які потребують стратегічного розвитку. З іншого боку, надмірна увага до створення іміджу професій без достатнього урахування реальної цінності спеціальності для економіки країни може призвести до дефіциту кваліфікованих кадрів у критично важливих сферах.

Поряд з цим, якщо зусилля та ресурси будуть спрямовано лише на формування іміджевої складової певної спеціальності, навіть стратегічно важливої для розвитку країни, без модернізації освітнього процесу та забезпечення його сучасними технологічним обладнанням, без запровадження інноваційних методів навчання, що відповідають сучасним вимогам, цінність таких випускників таких спеціальностей буде низькою.

Отже, сучасна роль економіки вражень у виборі професії вступниками є двоаспектною. З одного боку, вона сприяє популяризації спеціальностей через емоційно-орієнтовані підходи, формуючи певні тренди у виборі професій. З іншого боку, її вплив може призвести до деформації структури людського капіталу, якщо емоційні чинники переважатимуть над реальними потребами ринку праці та стратегічними цілями держави. Таким чином, для ефективного використання потенціалу економіки вражень у системі освіти необхідно інтегрувати її методи з раціональними механізмами прогнозування попиту на професії та державним впливом з урахуванням стратегії розвитку країни.

Список бібліографічних посилань

1. Яценко, Л. (2024). *Основні характеристики ринку праці України в першому півріччі 2024 р.* [online]. Available at: : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-08/az_rinok-praci_i_24_16082024.pdf [Accessed 15 Dec. 2024].
2. Пономаренко, В.С., Писарчук, О.В. (2024) Аналіз впливу обсягів державного замовлення на забезпеченість економіки фахівцями певних спеціальностей. *Економіка розвитку*, [online] 23 (3), с. 69–81. Available at: <https://doi.org/10.57111/econ/3.2024.69> [Accessed 03 Dec. 2024].
3. Шевчук, О.В. (2023). Інклюзивна економіка та ринок праці: роль освіти у формуванні конкурентоспроможних працівників з різними потребами. *Інклюзивна економіка*, [online] 1, с. 48–51. Available at: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.1-8 [Accessed 05 Dec. 2024].
4. Кужель, В., Нікуліна, С. (2021) Економіка вражень як джерело конкурентоспроможності. У: *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку*. Київ : КНЕУ, с. 154–156.
5. Гринько, Т. (2023). *Підприємництво: сучасні виклики, тренди та трансформації* [online]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 568 с. Available at: <https://philarchive.org/archive/PAVZRK> [Accessed 12 Dec. 2024].

References

1. Yatsenko, L. (2024). *Osnovni kharakterystyky rynku pratsi Ukrainy v pershomu pivrichchi 2024 r.* [Key characteristics of the Ukrainian labour market in the first half of 2024] [online]. Available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-08/az_rinok-praci_i_24_16082024.pdf [Accessed 15 Dec. 2024].
2. Ponomarenko, V., Pysarchuk, O. (2024). Analysis of the impact of the volumes of state commissioning on the economy's availability of specialists in certain professions. *Economics of Development*, [online] 23(3), pp. 69–81. Available at: <https://doi.org/10.57111/econ/3.2024.69> [Accessed 03 Dec. 2024].

3. Shevchuk, O. (2023). Inclusive economy and the labor market: the role of education in shaping competitive workers with diverse needs. *Inclusive economics*, [online] 1, c. 48 – 51 Available at: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.1-8 [Accessed 05 Dec. 2024].

4. Kuzhel, V. M., Nikulina, S. (2021). *Ekonomika vrazhen yak dzherelo konkurentospromozhnosti* [Economics of impression as a source of competitiveness]. In: *Innovatsiine pidpriemnytstvo: stan ta perspektyvy rozvytku* [Innovative entrepreneurship: state and prospects of development]. Kyiv: KNEU, pp. 154–156.

5. Hrynko, T. (2023). *Pidpriemnytstvo: suchasni vyklyky, trendy ta transformatsii* [Entrepreneurship: Modern Challenges, Trends and Transformations] [online]. Dnipro: Vydavets Bila K. O. 568 p. Available at: <https://philarchive.org/archive/PAVZRK> [Accessed 12 December 2024].

Пономаренко Володимир Степанович. Роль економіки вражень у формуванні людського капіталу.

У статті досліджується сучасна роль економіки вражень у формуванні людського капіталу, який є стратегічною складовою розвитку держави. Акцент зроблено на впливі економіки вражень на систему освіти, зокрема на процес вибору вступниками майбутніх спеціальностей. У роботі зазначено, що економіка вражень, орієнтуючись на створення емоційного досвіду, формує нові суспільні очікування, які впливають на структуру підготовки фахівців. Визначено, що в Україні спостерігається дисбаланс між попитом на ринку праці та пріоритетами вступників, що посилюється в умовах економіки вражень.

Дослідження систематизує виклики, з якими стикається система освіти, зокрема зростання популярності престижних спеціальностей, які не завжди відповідають потребам економіки, та недостатня увага до стратегічно важливих напрямів підготовки. Запропоновано гармонійне поєднання емоційних аспектів економіки вражень із раціональними механізмами державного регулювання, що дозволить підвищити привабливість важливих для держави спеціальностей.

Особливу увагу приділено необхідності створення умов для популяризації критично важливих професій через модернізацію освітнього процесу, інтеграцію інноваційних методів навчання та вдосконалення фінансових механізмів підтримки. Стаття пропонує шляхи мінімізації негативного впливу економіки вражень на формування людського капіталу та забезпечення довгострокових інтересів держави.

Ключові слова: економіка вражень, людський капітал, система вищої освіти, трансформація освіти, популяризація спеціальностей.

Ponomarenko Volodymyr. The Role of the experience economy in the formation of human capital.

The article examines the current role of the impression economy in the formation of human capital, which is a strategic component of the state's development. The emphasis is placed on the impact of the experience economy on the education system, in particular, on the process of choosing future specialties by applicants. The paper notes that the experience economy, focusing on the creation of emotional experience, forms new social expectations that affect the structure of training. It is determined that in Ukraine there is an imbalance between labor market demand and the priorities of applicants, which is exacerbated in the context of the experience economy.

The study systematizes the challenges faced by the education system, in particular the growing popularity of prestigious specialties that do not always meet the needs of the economy and insufficient attention to strategically important areas of training. The author proposes a harmonious combination of emotional aspects of the impression economy with rational mechanisms of state regulation, which will increase the attractiveness of specialties that are important for the state.

Particular attention is paid to the need to create conditions for the popularization of critical professions through the modernization of the educational process, integration of innovative teaching methods and improvement of financial support mechanisms. The article suggests ways to minimize the negative impact of the impression economy on the formation of human capital and ensure the long-term interests of the State.

Key words: impression economy, human capital, higher education system, transformation of education, popularization of specialties.